

писка издържа до 4 часа непрекъснато свирене. След това, “ако е брак” се хвърля, но може и да се поправи. Свирачите “правят ремонт” като нагриват *писката* [АИФ, I № 100, с. 8]. По наши наблюдения това става с горяща цигара, която се допира до върха на *писката* и го обгаря. След това музикантът навлажнява *писката* с устни и език и я пробва.

Атрибути (нарида, аски, чапрази)

Металният накит (*нарида, аски, чапрази*), който зурнаджиите закачат обикновено от лявата страна на гърдите си или на яката на дрехата, се комплектува от свирачите. За негова основа се използва брошка (*кука*) от сребро или алпака, на която се закачат няколко синджирчета. На едни от тях висят резервните *пискуни* (*писки с медници*). На други – шила, метални игли или подобни уреди от кост или пластмаса със заострен край за отпушване на *писките* (*шилце, игла, чисталка*). На трети – украшения според вярванията и естетическия вкус на музиканта. За някои зурнаджии *аски* има преди всичко утилитарна функция: “синджир, на който окачваме мундшуците”. За други утилитарната функция е съчетана с магическа и естетическа. Зурнаджията И. С. от Гоце Делчев има на *чапразите* си син камък против уроки, а вместо шило – червено пластмасово рогче “за работа и красота”. Зурнаджията И. З. от Разлог има на своята *нарида* заедно с двата резервни *калема* закачени на синджирчета 4-5 големи сребърни монети, една пъстра раковина и в синя пластмасова рамка – портрет на футболиста Георги Аспарухов-Гунди и емблемата на ФК “Левски”.

МАЙСТОРИ, ИЗРАБОТВАЩИ ЗУРНИ

В традиционната култура свирачите обикновено сами изработват своите музикални инструменти, факт нееднократно отбелязван в различни изследвания на аерофоните. В Гърция изработването на традиционни инструменти, в това число и зурни, е дело на самите музиканти или на занаятчии, майстори на народни инструменти. Може да се направи връзка между ръчната изработка на инструмента и произвежданата от него нетемперирана музика [Anoyanakis, 1979:27]. Аналогична е ситуацията в Югозападна България, където самите зурнаджии изработват изцяло или частично своите инструменти. Проучвания върху български дървени духови инструменти и тяхното изработване обаче сочат, че ги правят не само музиканти, но и майстори – дърводелци и бъчвари, а струговането на аерофоните е практика, позната още на древните траки [Качулев, 1965:64; Качулев, 1956:215, 218]. Посочените изследвания дават информация за майстори професионалисти в изработването на кавали, свирки, двойнки, гайди; дори за селище център на такава занаятчийска практика – свиркарство. В нито една от познатите ни публикации върху изработване на български традиционни инструменти обаче няма информация за майсторска практика, свързана с правене на зурни.

Такава практика като специфичен занаят и общност от майстори е позната в географската област Македония, в Прилеп. “Зурладжийско-гайдаджийският” занаят, наричан в края на XIX и началото на XX век “чекреджийски” (от “чекрек” – “чарк”, струг) се упражнява от няколко рода прилепчани, един от които с фамилията Сурладжiovци. Твърди се, че наблюдаваните майстори, които са имали работилници и дюкяни на градския пазар, са пето поколение и че занаятът се практикува от края на XVIII век. Правели са кавали, дудуци, гайди и зурни, като са използвали ръчни